

P.n. Licejska knjižnica

Ljubljana
Jugoslavia**RSKI LIST**List izhaja enkrat na mesec —
Stane za celo leto 12 lir, za pol
leta 6 l., posamezna številka 1 liro.**Leto III. Štev. 3**
Marec 1924:: Upravištvo in uredništvo ::
V GORICI CORSO VERDI ŠT. 37
:: Rokopisi se ne vračajo ::**VSEBINA.**

Iz pusta v post.

Prehladne bolezni pri živini.

Č.: Puščanje krvi.

Ing. A. Podgornik: O spravljanju in ravnanju s hlevskim gnojem na polju.

Rustja: Umetna gnojila h krompirju.

Ing. R.: S čim zasejemo travnike.

U.: Najvažnejša pomladanska dela okoli sadnega drevja.

Voigtländer—Rustja: Škodljivci na breskvah.

France Magajna: Ameriški sladki krompir.

Gojite svilopreike.

Izvoz goriških črešenj.

U.: O porujavenju vin.

Koliko vina pridela Goriška.

Podpirajte zadrugištvo.

Ime »Hranilnica« zadrugam prepovedano.

Čebelarstvo: U.: Pomladna dela v čebelnjaku. L.: Krmljenje čebel. Plesnoba na satnikih. Proti mravljam. Pozor na satnike. Barvanje panjev.

Vprašanja in odgovori.

Tržni pregled.

Kaj delamo v mesecu marcu.

LISTNICA UREDNIŠTVA.

Knjigovodski tečaj je izpadel v ti številki, pride prihodnjič.

G. J. B. Imena smo izpustili.

G. F. Za enkrat je šlo v koš. Razlog vidite v listu.

Č.: Hvala za poslano, za april zadostuje a ne za maj.

Nekatera vprašanja dobe pismen odgovor, drugi prihodnjič.

Vse sotrudnike prosimo, da nam dopišljejo gradivo vsaj do 25. vsakega meseca. Kar ni priobčeno, pride prihodnjič.

Zadnja številka.

Aprilovo številko dobe samo oni, ki so do 31. 3. plačali naročnino ali se obvezali plačati. Kdor ne misli plačati in je dobil list na ogled, naj vrne vse številke, ker jih uprava nujno potrebuje. Zadostuje, ako zapiše čez naslov besedo: retour.

Prijatelji.

Hvala Vam za precejšnje število novih naročnikov, a še jih je premalo. Na delo.

Kmetovalci!

18% tomaževo žlindro po 40.— L,

15/17% superfosfat po 31.— L,

kalijeva sol po 45.— L,

čilski soliter po 145 in 150 L

dobite vedno pri

dobite vedno pri

Zadružni Zvezi v Gorici

Corso Verdi 37 (skladišče via Morelli 36).

Tam lahko naročite *modro galico*, *žveplo*, *semenski krompir* s Tolminskega, itd.

Širite „Gosp. List“

Mnogo novih naročnikov se je oglasilo za »Gospodarski List«, a še vedno premalo. Prijatelji, širite ga!

Cepljene trte po najnižjih cenah, *murve*, *hruške*, *breskve* in drugo sadno drevje po velikosti prodaja

Rudolf Tavčar, Ivanjigrad števil. 13
p. Comeno

Čevljarska zadruga
v MIRNU pri Gorici
izdeluje vsakovrstno obuvalo
poznano pod imenom

ADRIA' ČEVLJI

Edino domače združeno podjetje te stroke, ki si je pridobilo vsestransko priznanje. Izdeluje čevlje, ki v ličnosti in trpežnosti prekašajo vse druge to-vrstne izdelke.

LASTNE PRODAJALNE:

v Gorici, Corso Verdi 32, v Trstu,
ulica Rettori 1, v Celju, Narodni dom
Razpošilja tudi naravnost iz tovarne
v Mirnu na debelo in na drobno

SODI EDVARD BREGANT Izdeluje vsakovrstno kletarsko posodo, sprejema vsako popravilo po zmerni ceni. Prodaja pipe, zamaške itd.
Via Moreli 12 -

Železnina
Krainer & Comp.
GORICA

v Raštelu šte. 19.

Zaloga raznovrstne železnine, peči in štedilnikov,
kuhinjske posode in drugih železnih predmetov.

GOSPODARSKI LIST

List izhaja enkrat na mesec —
Stane za celo leto 12 lir, za pol
leta 6 l., posamezna številka 1 liro.

Leto III. Štev. 3
Marec 1924

:: Upravištvo in uredništvo ::
V GORICI CORSO VERDI ŠT. 37
:: Rokopisi se ne vračajo ::

Iz pusta v post.

Pust je pokopan — a še vedno živi. Res je, da bodo za par mesecev ponehali vrto-glavi plesi, potratne maškerade in užijanjapolno veseljačenje, toda s tem še od-daleč ne bo prenehalo pustno razpoloženje v nekaterih ljudeh. Pratika bo pometla pajčevino, pajk bo pa ostal.

Brezdvoma veselju nismo nasprotni, ker vemo, da nam je potrebno, kot solnce zemlji. Toda te predpustne norosti, ki niso niti zrastle na domačih tleh, ne spadajo več v okvir veselja, to je veseljačenje.

Prvi znak tega veseljačenja je njegovo širjenje. Včasih so poznali »japonske večere« le v mestih, kjer je presita, senzacij žejna gospoda zapravljala v teh večerih čas in denar. Dandanes se te vrste prismo-darij urivajo že na deželo, zlasti v trge in industrijske kraje. Smešno, pa resnično žalostno je dejstvo, da so fabriške delavke iskale pred tednom oblek za to maškerado in plačevala za komad, ki so ga vzele na posodo 80 lir.

Drugi znak tega veseljačenja je njegova konkurenca. Ena maska mora presegati drugo, ena obleka mora biti bogatejša, bolj kričeča, kot druga. Dogajajo se celo slučaji, da se nekatere osebnosti pod krinko dobrotelčnosti kažejo v sijajnih toaletah, ki režejo v obraz revežem in se naravnost norca delajo iz ubožnih cunj. Kako kvarno vpliva tak zgled in tako poročanje v časopisu na deželo, nam kaže dovolj obžalovanja vredno opičje posnemanje, ki rodi nešteto preprirov in zavisti.

Nadaljni znak tega veseljačenja je lahkomišljena potratnost. Uživanje hipov oslepi človeka. Takrat ni škoda denarja za stvari, ki se jih človek v resnih urah sra-

muje. Likerji tujih mest, pijače tujega ime-na in smešno draga ropotija tujih izdelkov prazni žepe naših ljudi. Znabiti v drugih dneh ni niti soli pri hiši — za pust je do-voljena tem »racionalnim« gospodarjem in gospodinjam še tako draga potrata.

Hvala Bogu, med našim podeželskim delavnim ljudstvom ni takih »šem«, ali pa so le tu in tam, in še to v neznatnem številu. Vendar se javlja tudi po vaseh veseljače-nje, ki ga včasih ni bilo. Za prismojene, celo nemoralne plese žrtvuje ponekod mladina denar in poštenje. Vsa čast izobraže-valnim društvom, ki so ta kulturni izrodek večalimanj zatrla, ali ga vsaj omejila. Tudi gospodarska beda je zastavila temu razuz-danemu toku prisilne jezove. Če primerjamo letošnji predpust in predpust v letih 1920 in 1921, moramo pač priznati, da se je potratnost zmanjšala, ne sicer radi po-boljšanja ljudi, temveč radi potrebe.

Tudi naše gospodarstvo je prešlo v par letih iz pusta v post. Pred leti so žvenke-tale lire in celo bankovci so bili bolj doma-či — letos je pa prišel denarni post. Vsako desetinko je treba dvakrat obrniti pod pal-cem, predno jo izdaš in obleka, ki smo jo pred par leti vrgli med starino, dobiva zopet spoštovanje. Da, ponekod se je začel že pravi dejanski post: pomanjkanje živil — stradanje.

Že iz stališča sedanje gospodarske mi-zerije so zato take predpustne zabave, združene s veseljačenjem, vnebovpjiočih greh, roganje trpečim pomankanje in vse obso-dbe vredna kuga.

Dolžnost naših treznih mož in fantov je, da to kugo uničijo, da zavračajo nesmiselno veseljačenje, ki s svojim pustom spravlja narod v — post.

Prehladne bolezni pri živini.

Zimski čas je zelo ugoden za razvoj nekaterih bolezni. Tudi majhen mraz more vplivati škodljivo na zdravje človeka in živali. Prehlajenje ni nikdar tako pogosto, kot ravno v zimskem času. Večkrat je prehlajenje zelo milo, nenevarno, večkrat pa more resno zavirati pot hranjenja, krmljenja in prebavljanja, še večkrat pa ovira redno dihanje. Vlažen in mrzel zrak škoduje nosu, grlu in pljučam, ako pride nenadoma s temi deli v dotiko.

Pri ljudeh in pri živalih poznamo iste bolezni, ki so posledica vdihanja mrzlega zraku. Imena angina, bronhitis, pljučnica (polmonitis) so vsem znana. Te bolezni so posledica mrzlega zraku, akoravno ni mraz edini vzrok tem boleznim, temveč le neko pospeševalno sredstvo; pravi vzrok so neka s prostim očesom nevidna telesca, katerih razvoj mraz. pospešuje.

Najbolj navadna bolezen je *nosni katar ali navadno prehlajenje*. Ta bolezen se razvija posebno v jeseni in spomladi, ko je vreme mrzlo, vlažno, megleno in se zelo hitro menjuje.

Nosni katar spoznamo po tem, da se nosna koža vname, porudeči, nosnice se zapolnijo z žival večkrat kiha. Pri živali opazimo smrkavost, pri začetku odtok čiste tekočine, ki postaja z razvojem bolezni vedno bolj gosta in motna, dokler ne doseže bolezni svojega vrhunca. Z zginjanjem bolezni postaja odtok vedno pičlejši in čistejši ter končno prestane. Večkrat se razširi bolezen tudi na očesno kožo in oči se začnejo izdatno solziti. V posebno nevarnih slučajih je ovirano dihanje, in večkrat se priključi še katera druga bolezen.

Ako ima žival nosni katar, ima tudi istočasno nekoliko mrzlice. Toplota je nekaj višja, kot navadno, a mrzlica ne traja dolgo. Navadno ima celotna bolezen precej nedolžen potek in žival ozdravi v enem, največ v dveh tednih.

Težji slučaj je slučaj *angine*, ki jo največkrat opazimo pri konjih. Pri nosnem kataru trpi nos, pri angini pa grlo. Angino spoznamo najlažje po tem, ako žival kašlja. Kašelj je najprej suh in kratek, pozneje pa bolj zategnjen in vlažen. Vedno pa povzroča kašelj bolečine. Kašelj povzroča

najmanjši vpliv na grlo, recimo, da žival požira hrano, pije mrzlo vodo, jo vodimo iz hleva ali prihaja mrzel zrak v hlev. Žival drži glavo zelo visoko na stegnjenem vratu in le nerada giblje vrat na eno ali drugo stran.

Vsled angine je koža v grlu otečena, vsled česar je otežkočeno dihanje in požiranje krme, ki povzroča velike bolečine. Žival vzima malo krme, pušča jo padati, apetita nima, zelo malo se čisti itd. Umevno je, da ima žival tudi nekoliko mrzlice.

Angini podobna bolezen je *bronchitis*, ki jo spoznamo po visoki mrzlici, majhnem apetitu, hudem kašlju, težkem dihanju in smrkliju. Bronchitis ima žival, ako je napaden sapnik (bronchitis = vnetje sapnika).

Ako so napadena pljuča, ima žival *pljučnico*, ki jo spoznamo po dosedanjih znakih, samo da so vsi znaki podvojeni. Posebno dihanje je zelo otežkočeno in žival je zelo pobita. Pljučnica je zelo resna bolezen, na kateri trpi posebno konj.

Zdravljenje: Zdravljenje vseh štirih navedenih bolezni je podobno, kar zdravljenje znatno olajša, posebno ker trpi žival največkrat ne samo na eni imenovanih bolezni.

Predpogoj ozdravitve je, da ne pustimo k živalim ne mrazu ne prepaha. Bolna žival mora biti na miru, na zmerno toplem kraju, kjer je zrak čist in miren. Ako na žival ne pustimo vplivati prepaha in vlage, smo odstranili glavne vzroke vseh štirih bolezni.

Že samo izpolnjevanje navedenih predpisov, ozdravi najlažje slučaje, kot je nosni katar. Ako pa je slučaj bolj težaven, moramo vporabiti za zdravljenje terpentin ali pa katran. Zdravi pa se takole:

Vzamemo pol škafo vroče vode, v njo vlijemo 2 navadni žlici terpentinove esence in pustimo žival, da vdihava paro (živali sklonimo glavo nad škafo). Da ne bi plini uhajali, držimo nad glavo živali navadno odejo. Enako postopamo tudi s katranom.

Tako vdihavanje terpentinovih plinov je na mestu pri vseh prehladnih boleznih in ne samo pri nosnem kataru, seveda za angino in hujše bolezni ne zadostuje.

Ako spoznamo po raznih znakih, da žival trpi na angini, pomaga najbolj drgnjenje s španskim oljem, ki ga dobimo pri nas v drogeriji pod imenom »olio cantaridato«. Za žival zadostuje 50 gr imenovanega olja, s katerim drgnemlo živali grlo.

Ako spoznamo, da ima žival bronchitis ali celo pljučnico, moramo poklicati živinozdravnika in držati se strogo njegovih

navodil. Na vsak način živali koristijo terpeninovi plini (glej zgoraj!), ki pospešujejo izločanje smrkla.

Paziti moramo na to, da dajemo živalim v slučaju angine ali še težjih prehladih bolezni, samo mehko, ne preveč raskavo hrano, v tem oziru je na mestu trava, oljčne tropine z vlažno rezanico, krepčilne pijače itd.

Puščanje krvi.

Po mnogih krajih imajo ljudje navado, da puščajo živalim kri pri vsaki priliki; puščajo pri vsaki bolezni in puščajo tudi iz drugih vzrokov tako n. pr. če se žival ne mara pojati ali pa če se noče obrežiti. Kakor pa imajo gospodarji po nekaterih krajih neomejeno zaupanje v puščanje krvi, tako pa zopet v drugih krajih nimajo prav nobene vere v korist puščanja. Pisec teh vrstic imel je preteklo zimo precejšnje število predavanj, posebno o živinoreji, živinozdravstvu itd.. Na teh predavanjih so navzoči gospodarji vprašali med drugimi stvarmi večkrat tudi predavatelja, kakšnega mnenja je on glede koristi puščanja krvi. Med udeleženci jih je bilo precej, ki so bili prepričani o koristi puščanja krvi, med tem ko so bili drugi odločni nasprotniki in eden izmed teh je naravnost trdil, da se je njegovemu konju vsled puščanja pokvarila in izvodenela vsa kri in da je konj naposled ravno zaradi tega poginil.

Ker so torej naziranja glede učinkovanja puščanja krvi tako različna, bo gotovo dobro, ako je gospodar o tej stvari na jasnem. Gotovo je pred vsem to, da puščanje krvi ni na mestu pri vsaki bolezni in da lahko tudi naravnost škoduje v marsikaterem slučaju. Pri puščanju zgubi žival več ali manj krvi in za to bi bilo nespametno jemati kri takim živalim, ki so slabotne, ki bolehajo že dolgo časa in imajo sploh malo krvi. Zopet pri drugih boleznih pa puščanje sicer ne škoduje, vendar pa tudi nič ne koristi. Resnično pa koristi puščanje pri nekaterih vnetjih, posebno pri vnetju možgan in vnetju pljuč (pljučnici) in tukaj je vpliv puščanja navadno tako velik, da se ustavi takoj nadaljni razvoj bolezni in se reši žival hudega obolenja in pogina.

Vendar pa pomaga puščanje pri teh vnetjih z gotovostjo le tedaj ako se pušča o pravem času in to je takoj o početku bolezni, ko pritisne kri najbolj na pljuča ali na možgane. Kri je pa treba vzeti toliko, da se vsled odtoka krvi res razbremene in olajšajo pljuča ali možgani; odraslemu, dobro rejenemu konju ali govedu se mora spustiti 5—6 litrov krvi. Ako se odvzame živali toliko krvi, upliva to dobro in vendar se ni prav nič bati, da bi napravila ta zguba krvi škodo, kajti namesto odvzete krvi se napravi kmalu zopet druga kri.

Ljudje vprašajo tudi večkrat, na katerem delu živalskega telesa naj se pušča? To vprašanje je pa prav za prav čisto odveč. Kri se pretaka namreč po vsem telesu enakomerno in je izguba krvi po puščanju po vsem telesu enaka in je torej zaradi učinkovanja precej vse eno, naj se pušča na tem ali onem delu telesa. Gotovo je pa, da bomo vedno rajši puščali na takem delu telesa, ki je za to bolj pripraven in kjer ni nevarnosti, da bi pri puščanju poškodovali kak važnejši del telesa. Konju in goveji živini puščamo navadno tako, da usekamo s posebnim orodjem (pičla, flita) na veliko žilo dovodnico (veno) na vratu. Ta žila se lahko vidi in najde, ker oteče, nabrekne ako se živali zadrigne vrv okoli vratu. Pri manjših živalih, posebno pri prašičih, puščajo ljudje navadno tako, da kratkomalo odrežejo kos uhlja ali pa repa. Seveda je pa tako puščanje navadno brez pomena in to pa za to, ker odteče največkrat le malo krvi in ker tudi ni mogoče izmeriti množino vzete krvi. Prašiču bi se moralo vzeti pol do tri četrt litra krvi, večjemu več in manjšemu manj.

Č.

O spravljaju in ravnanju s hlevskim gnojem na polju.

Da si olajša kmetovalec pomladansko obdelovanje, začne spravljati hlevski gnoj že proti koncu zime ali v prvi spomladi posebno na bolj oddaljene njive. Skoraj povsod pri nas pa se opaža pri tem delu razne napake v veliko gospodarsko škodo. V hlevskem gnoju je namreč poleg drugih rastlinskih snovi tudi dušikova spojina, ki ji pravimo amoniak. Ta ima to slabo lastnost, da rad hlapi in uhaja v zrak v našo veliko škodo. Zato skušamo v hlevu in na gnojniku to uhajanje amoniaka kolikor mogoče preprečiti s primernim ravnanjem in oskrbovanjem hlevskega gnoja. Tudi pri spravljaju hlevskega gnoja iz gnojnika na polje se lahko porazgubi mnogo amoniaka. Da to izgubo kolikor mogoče omejimo, je treba že pri nakladanju hlevskega gnoja v gnojni koš paziti, da ga pri tem kolikor mogoče manj zrahljamo. Čim manj ga zrahljamo pri nakladanju in čim več ga naenkrat dvignemo in vržemo v gnojni koš, tem manj dragocenega amoniaka se izgubi. Najboljše bi bilo vsled tega, če bi s posebnim v to pripravljenim dvigalom zajeli in dvignili čim več gnoja naenkrat na voz oziroma v gnojni koš.

Na njivo spravljani hlevski gnoj puščamo večidel le v majhnih kupih. Ako bi se te kupe gnoja takoj po njih dovozu na njivo takoj raztrosilo in podoralo, bi bilo to vse prav in dobro. Navadno pa leži gnoj v takšnih kupih po cele tedne ali celo cele mesece do onega dne, ko se dotična njiva obdela. Ves ta čas so ti kupi gnoja izpostavljeni zraku in vetru, vsled česar odide v zrak tem več amoniaka, čim višji in čim bolj zaostreni (špičasti) so kupi. Pa tudi deževnica (snežnica) raztopi v gnojnih kupih veliko rastlinskih redilnih snovi in jih spravi seboj v zemljo. Vsled tega se pod temi kupi ležeča njivska zemlja preveč dobro pognoji. Na takšna mesta posejano žito se prebujno razvija in poleže. To se ne pojavlja samo v istem letu, temveč več let zaporedoma. Kolikor so pod kupi ležeči deli njive preveč pognojeni, so pa ostali njivski deli premalo pognojeni, ker te pognojimo le z izprano suho nasteljo, kateri

manjkajo skoraj da ne vse gnojilne snovi. Če torej oskrbujemo gnoj v hlevu in na gnojniku še tako dobro, ne moremo pričakovati od njega dobrega učinkovanja in primerne koristi, ako ne opustimo te stare, žalibog preveč razširjene in vkoreninjene navade.

Pomislimo moramo pred vsem, da je hlevski gnoj zelo dragocena glavnicca ali kapital v kmetijskem gospodarstvu, vsled česar moramo skrbeti in se potruditi, da nastanejo pri spravljaju gnoja na polje čim manjše izgube, ako ga ne nameravamo takoj podorati. To dosežemo le, če zvozmemo in spravimo na polju ves gnoj na eden ali več velikih in visokih kupov in ga dobro stlačimo. Seveda je treba gledati na to, da napravimo gnojni kup le tamkaj, kjer ga ne more izpirati mimotekoča deževnica itd. Na vsak način je v ta namen odbrati to, ako le mogoče, nekoliko bolj vzvišena mesta. Vsak končan kup gnoja pokrijmo takoj od vseh strani z najmanj 30 cm debelo plastjo zemlje, tako da ne pride do gnoja prav nič zraka. To nam res povzroči nekoliko dela in truda, ki pa se dobro izplača, ker se dobro stlačen in z zemljo obdan kup gnoja tako dobro ohrani kakor na gnojniku pravilno oskrbovani gnoj. Tik pred obdelovanjem razvozimo gnoj po njivi v majhne kupe, ga nemudoma raztrosimo in podorjemo.

Če pa z gnojem ne mislimo tako ali podobno ravnati, kakor ravno navedeno, je brez dvoma veliko boljše, če gnoja sploh ne spravljamo predčasno na polje in ga raje pustimo na gnojniku. Spravimo ga potemtakem na njivo takrat, ko ga lahko takoj raztrosimo in tudi brez vsakega odlaganja podorjemo. Da se nam ne bodo izgubljale rastlinske redilne snovi iz hlevskega gnoja, smemo pričakovati šele potem, ko je že v zemlji. Tudi samo raztrosenje gnoja po njivi brez takojšnjega podoranja ne zabrani izgubljanja rastlinskih redilnih snovi iz njega. Z mnogimi neoporečnimi poskusi se je namreč dokazalo, da takoj podorani hlevski gnoj mnogo boljše in bolj trajno deluje, kakor pa če bi bil le

raztrošen. Vedno pa se daja enakomernemu raztrošenju gnoja po njivi prednost pred puščanjem gnoja po njivah v majhnih kupih. S takojšnjim raztrošenjem gnoja se vsaj to doseže, da pridejo raztopne redilne snovi enakomerno v zemljo, v kolikor se drugače ne porazgubijo. Raztrošenje gnoja po njivi je torej manjše zlo, puščanje v majhnih kupih pa večje zlo.

Tudi vreme ni pri prevažanju in spravljaju gnoja na polje brez vsakega vpliva. V zelo suhem, toplem vremenu in pri silnem vetru (burji) mora biti izhlapevanje amoniaka mnogo večje, kakor pa če je vreme hladno, mirno, megleno ali deževno. Tudi izhlapi pri nakladanju tem več amoniaka, čim večja razlika je med zračno gorkoto in med gorkoto hlevskega gnoja samega, dalje čim več je amoniaka v gnoju in čim bolj suh je gnoj. Zato pa se moramo toliko bolj podvizati in požuriti, da spravimo hlevski gnoj čimprej v zemljo, ako smo prisiljeni ga spravljati na polje v neugodnem vremenu in ne moremo čakati v to ugodnega vremena.

Vpoštevati je treba konečno tudi, da ni vseeno, kako globoko spravimo gnoj v zemljo. Kakor vemo, se mora hlevski gnoj v zemlji polagoma razkrajati. Za to razkrajanje pa je pred vsem potreben zrak. Če pride gnoj pregloboko v zemljo, potem ne more priti do njega zračni kisik. Vsled njegovega pomanjkanja pa izostane deloma ali popolnoma pravilno razkrajanje hlevskega gnoja v zemlji. Gnoj v tem slučaju le zogljen in ne doseže svojega pravega namena, to je: izboljšati in zrahljati zemljo in dajati rastlinam potrebne redilne snovi. O tem, kako globoko je spravljati hlevski gnoj v zemljo, se ne da določiti posebnih pravil. Vsak kmetovalec mora spoznati in vpoštevati pri tem lastnosti svoje zemlje, podnebje in vremenske razmere. Čim bolj rahla, suha in prepustljiva je zemlja (peščena, lahka zemlja), tem bolj globoko lahko podorjemo. Pri težki, zvezni in vlažni zemlji pa se sme gnoj le plitvo podoravati. Vendar pa ne tako plitvo, da bi gnoj deloma gledal še ven iz zemlje. Priti mora na vsak način ves v ali pod zemljo. *Ing. A. Podgornik.*

Umetna gnojila h krompirju.

Marsikateri kmetovalec, ki ni samo čital strokovnih razprav, temveč tudi skušal marsikaj na svojem lastnem zemljišču, je izjavil podpisanemu, da se umetna gnojila nikjer tako ne izplačajo, kot ravno pri krompirju. Nedavno mi je eden rekel, da ne bo več sadil krompirja brez da mu ne bi gnojil s superfosfatom.

Za krompir so umetna gnojila tudi zelo pripravna. Znano je, da krompir ne ljubi svežega gnojenja, še najmanj pa svežega hlevskega gnoja. Krompir najboljše uspeva v dobri zemlji, ki je bila dobro gnojena prejšnje leto, tako da je v zemlji še ostala moč od prejšnjega gnojenja. One snovi, katere pa krompir posebno potrebuje in na katerih je zemlja navadno uboga, onih snovi moramo dodati v obliki umetnih gnojil, seveda le takih, ki dajo mladim klicam že v prvi mladosti potrebno hrano na razpolago. Taka umetna gnojila morejo biti le lahko raztopljiva in med te štejemo predvsem sledeče:

Superfosfat s 14—17% fosforne kisline. Te snovi potrebuje krompir precej. Poskusi so pokazali, da odvezamemo z letino 10 q krompirja zemlji nič manj kot 2 kg čiste fosforne kisline. Ako pridelamo na eni parceli 50 q krompirja, tedaj smo odvezeli zemlji nič manj kot 10 kg čiste fosforne kisline. Ako bi hoteli nadoknaditi odvezto fosforno kislino, bi potrebovali računsko nič manj kot 70 kg 15% superfosfata, v resnici pa več kot 1 q superfosfata, ker ne da nobeno umetno gnojilo zemlji ravnolotoko kg ene ali druge snovi, kolikor % te snovi je našlo preizkuševališče v umetnem gnojilu.

S superfosfatom gnojimo krompirju najbolj odgovarjajoče na ta način, da vzamemo na vsakih 1000 m² njive okoli 50 kg superfosfata ter istega po celi njivi enakomerno rastrosimo, potem pa podorjemo. Raztrosimo in podorjemo vsaj 1 teden prej, kot sadimo krompir.

Isto snov, to je fosforna kislina, kot jo vsebuje v sebi superfosfat, jo vsebuje tudi tomaževa žlindra, vendar pa tomaževa žlindra ni tako pripravna za gnojenje krompirja, kot je superfosfat. Posebno ne smemo gnojiti krompirju s tomaževo žlindro šele spomladi, neposredno pred saditvijo krompirja, ker ne bo imel krompir od tega gnojenja nikakšne koristi. Vzrok tiči v težki rastopljivosti fosforne kisline v tomaževi žlindri. Ako bi pa kdo hotel imeti pri krompirju dobiček od fosforne kisline v tomaževi žlindri, bi moral isto podkopati že v jeseni.

Kalijeva sol: Vsakdo, ki ima količkan znanja o potrebah raznih kmetijskih kultur, ve, da potrebujejo gomoljnice, predvsem pa krompir, največ kalija, katerega podajamo v obliki kalijeve soli. Kalijeva umetna gnojila so splošno na Goriškem mnogo manj znana, kot na Kranjskem in v Italiji mnogo manj, kot v bližnji Jugoslaviji, tu pa zopet mnogo manj, kot na Češkem ali Nemškem. V zadnjem času so pa tudi v Italiji in na Goriškem spoznali vrednost tega važnega gnojila in zato ga iz leta v leto vedno več uporabljajo.

Ako odvezamemo z 10 q krompirja njivi 2 kg čiste fosforne kisline, tedaj odvezame ista količina krompirju istočasno nič manj, kot 6 kg kalija. Ako hočemo nadoknaditi kalij v obliki umetnih gnojil, tedaj storimo najboljše, ako ga nadoknadimo s 40—42% kalijevo soljo. Za nadomestilo naših 6 kg kalija, potrebujemo računsko 16—17 kg 40—42% kalijeve soli, v resnici pa celih 25 kg. Torej za dobiti pridelek 10 q krompirjevih gomoljev, potrebujemo nič manj kot 25 kg 40—42% kalijeve soli.

S 40—42% kalijevo soljo gnojimo ravnato, kot s superfosfatom, torej raztrosimo in podkopljemo kalijevo sol približno 1 teden pred saditvijo. Na 1000 m² vzamemo okoli 30 kg 40—42% kalijeve soli, računsko bi sicer kazalo vzeti je mnogo več, a v praksi se visoke količine niso obnesle. Ako uporabljamo večodstotno kalijevo sol, tedaj je rabimo manj, ako bi pa hoteli rabiti 12—15% kainit, tedaj bi ga morali rabiti mnogo več. Ako hočemo gnojiti s kainitom, moramo istega podkopati vsaj 1 mesec pred saditvijo krompirja.

Dušik: Dušičnastih gnojil poznamo več, najbolj poznana pa so čilski soliter, žveplenokisli amonijak ali amonijev sulfat in kalijev cianamid, pri nas krivo imenovan apneni dušik.

Od teh treh dušičnatih umetnih gnojil je najbolj poznan čilski soliter, katerega uporabljajo naši kmetje letno precejšnje količine. Zato hočemo ostali dve dušičnati umetni gnojili izpustiti, akoravno je za gnojenje krompirju žveplenokisli amonijak najbolj pripravno dušičnato umetno gnojilo.

Čilski soliter ne podkopljemo tako, kot superfosfat ali kalijevo sol, temveč ga raztrosimo vrhu zemlje, vrhu že vsajenega krompirja. Gnojimo pa s čilskim solitrom vsaj dvakrat, in sicer prvič, ko ima krompir zagnati prve svoje klice, to je kakšnih 14 dni po vsaditvi, drugič pa pozneje, in sicer nekoliko pred pletvijo krompirja.

Gnojenje se izvrši na sledeči način: Čilski soliter moramo najprej razdrobiti v obliko navadne kuhinjske soli, to se pravi, da razdrobimo vsa večja zrna solitra. Večkrat so v solitru zrna večja kot oreh in ravno ta zrna moramo razdrobiti. Razdrobljenje izvršimo najlažje na kakšnem plohu s polenom. Ko je soliter tako zdrobljen, ga posipamo med vrstami krompirju. Za posipanje je najbolj pripravna navadna jedilna žlica. Paziti moramo, da raztresemo soliter enakomerno, to je, ne sme ga biti preveč na enem mestu, na drugem pa premalo. Paziti moramo tudi na to, da ga ne uporabimo preveč, in sicer zadostuje za 100 m² površine 1 do največ 1½ kg solitra za obkratno gnojenje. Površino 100 m² zelo lahko odmerimo, ker je to štirikot z 10 m dolžine in ravnatoliko širine ali pa z 14 korakov dolžine in 13 korakov širine, korak merjen po vojaškem, to je 75 cm.

Pri krompirju spoznamo najbolj učinek čilskega solitra. Kmalu po gnojenju opazimo na krompirjevici živejšo zeleno barvo, zelenje se bujno razvija, boleznin kot peronospora, izginejo ali vsaj ne morejo toliko škodovati.

V splošnem pa nimamo od umetnih gnojil samo te koristi, da dajo rastlini takoj potrebno hrano na razpolago in dobimo

vsled tega lepši pridelek, temveč vplivajo umetna gnojila tudi na zdravje gomoljev, kakor tudi na hitrejšo zrelost. V tem oziru sta posebno važna superfosfat in kalij, katera bi morali uporabljati predvsem oni

kmetovalci, ki prodajo zgodnji krompir za izvoz v inozemstvo. Da je krompir en teden prej zrel kot navadno, igra pri izvozu ogromno vlogo, kar nas je naučilo posebno lansko leto. *ing. Rustja.*

S čim zasejemo travnike.

Gotovo je, da igra danes živinoreja najvažnejšo vlogo v našem kmetiskem gospodarstvu. Predpogoj živinoreje pa je brezdvomno dobro travništvo, dobičkanosne senožeti.

Ako hočemo imeti od naših senožeti visok dohodek, ne smemo senožeti samo gnojiti, čistiti kamenje in trnje, planirati (izravnati jame itd.), izsuševati itd., temveč jih moramo tudi podsejati. Skrbeti moramo za močno rušo, ker redki travnik nam ne more dati toliko sena, kot bi ga dal dobro obraščen.

Kakšno seme uporabljamo za podsejanje travnikov in izpolnjenje raznih golih mest? V tem oziru ni med našim ljudstvom še vse v redu.

Naše kmetovalce vidite, kako skopljejo na senožeti kamen ali trn, zemljo lepo zravnajo in tudi posejejo, a s čem? Tu pa tam z ovsom misleč, da bo že dobri Bog nanesel med rastoč oves semena in potem bo dotično mesto lepo obraščen. Nekateri sejejo vsaj oves, drugi niti tega ne, temveč puste mesto golo, tretji pa potresejo drobtine izpod jasli in izpod sena, takozvani *seneni drobir*.

Ne eno in ne drugo ravnanje ni pravilno, ker z enim in drugim ravnanjem dosežemo le to, da nam na dotičnem mestu raste mesto dobre trave le malovreden plevel, ki senožeti samo škoduje.

Posebno priljubljen je seneni drobir in tega naši kmetovalci največ uporabljajo za podsejevanje travnikov. Iz česa obstoji:

Pregledna postaja na Dunaju je preiskala zelo mnogo vzorcev senenega drobirja in je našla med 100 deli tega drobirja sledeče stvari:

1.2 odstotka semena dobrih trav: domače detelje, travniške bilnice, pasje trave, lišičjega repa in drugih dobrih trav;

0.2 odstotka jalovega (praznega) semena,

5 odstotkov raznega plevela, največ divjega janeža (podoben koromaču), travniške zlatice, trpotca, osata itd..

87 odstotkov plev (delov listov in pleveljev),

6.6 odstotkov prahu.

Seme dobrih trav je bilo večinoma jalovo, ker seme ob košnji še ni bilo dozorelo. Travo moramo namreč kositi tedaj, ko je v cvetju in ne pozneje, ker postane drugače seno preveč odrevenelo. Umevno je, da tako seno ne more vsebovati razvitega semena dobrih trav.

Torej ni seneni drobir ničesar vreden, ampak celo za senožeti škodljiv, ker nam samo množi plevel, katerega je itak na naših senožetih preveč.

Približno ravnatoliko kot seneni drobir so vredne tudi razne mešanice travnih semen, ki jih prodajajo semenske trgovine. Poglejte v cenike takih tvrdk in opazili boste, da so vse take mešanice mnogo bolj po ceni, kot najcenejše seme. Kako je to mogoče? To je mogoče na ta način, da napravijo te mešanice iz različnih starih semen, iz prečiščenih smeti itd. Semenske trgovine računajo vedno na kmetisko nepazljivost in stremljenje, da kupijo najcenejše blago, če tudi bi bilo popolnoma brez vrednosti.

Kmetovalci, ako hočete svoje senožeti podsejati res z dobrimi semeni, tedaj morate kupiti dobro seme. Zavedajte pa se tega, da je najcenejše seme navadno najslabše. *ing. R.*

**Ena prihranjena krona
je ravno toliko vredna,
kot ena prislužena krona.
Tako je učil dr. Krek.**

Najvažnejša pomladanska dela okoli sadnega drevja.

Vino ima nizko ceno in ga ne moremo prodati. Zato moramo obrniti večjo pažnjo drugim panogam kmetijstva; zlasti tudi našemu zanemarjenemu sadjarstvu.

V ta namen bi napravili prvi korak naprej s tem, da bi sadno drevje začeli negovati. Zdaj v zgodnji pomladi je ugoden čas za to. Najpotrebnejša pomladna opravila okoli sadnega drevja so pognojenje, izredčenje pregostih vej, oziroma pomladanje ostarelih dreves in precepljenje takih, ki so slabega sadu ter očiščenje dreves od mahu in lišaja.

Gnoj je raztrositi po celi površini, ki jo zavzema drevo in ne samo okoli debla, kakor se to pri nas navadno dela. Največ gnoja je potrositi pod kap drevesa, ker je tam največ korenik, ki srkajo potrebno hrano iz zemlje. Zelo priporočljivo je gnoj plitvo podkopati. Če se to radi pridelka na travi, noče storiti, je izkopati okoli in okoli drevesa jarek, v katerega se natrosi gnoj. Nato je jarek zopet zasuti. Če stoje drevesa na njivi, ki jo že tako in tako gnojimo, moramo pod drevesi močnejše gnojiti, da ne bo prikrajšano niti drevo, niti pridelek pod njim.

Dobro gnojilo, zlasti pa za jabolane in hruške, je gnojnica. Z njo zalijemo celo površino pod drevesom in jo pred uporabo razredčimo z vodo. Zelo dobro in priporočljivo je tudi pomešati med gnojnico na vsako drevo dve pesti pepela, ali pest kalijeve soli. Če je zemljišče pod drevesom nagnjeno, ga moramo pred polivanjem z gnojnico okopati, da ne odteče gnojnica proč.

Pri uporabi umetnih gnojil za gnojenje sadnih dreves, računamo na srednje veliko drevo 1 kg thomasove žindre, $\frac{1}{2}$ kg kalijeve soli in $\frac{1}{2}$ kg čilskega solitra.

Drugo važno delo je izredčenje pregostih vej. Pri tem opravilu odžagamo vse veje, ki se križajo in vse one, ki so ostarele, trhle, poškodovane od viharja, vetra itd.. S tem delom mnogo koristimo sadnemu drevju, ker potem ne ostari tako hitro, rodi več in daje boljši in debelejši sad.

Če je sadno drevo vsled zapuščenosti ostarelo, ne zadostuje samo, da se veje samo izredčijo, ampak ga moramo pomla-

diti. Seveda, če je drevo le preveč ostarelo in oslabele, mu ne pomaga več pomladanje, ampak ga moramo poseči.

Pri pomladanju nastale velike rane moramo zgladiti z nožem, namazati jih s katanom, ali še bolje s cepilnim voskom. Da bi se vsled teže pri odžaganju ne odčesnile veje, žagamo dvakrat in sicer najprej $\frac{1}{2}$ metra nad mestom, do katerega hočemo vejo odžagati in šele nato odžagamo ostali štor.

Pomlajeno drevo sicer eno ali dve leti ne rodi, ampak daje zato pozneje mnogo večji in boljši pridelek.

Pa ni zadosti drevo samo obrezati ali pomladiti, ampak moramo ga, če je potreba, tudi očistiti od mahu, lišaja in morebiti tudi od omela, bršlina in drugih rastlinskih in živalskih škodljivcev. Če vzamemo ostro jekleno ščet (krtačo) in odrgnemo z njo z mahom in lišajem obraščeno deblo in veje, uničimo s tem tudi zalego škodljive mrčesi, ki tu prezimuje.

Ko smo deblo in veje očistili od maha in lišaja, ga pobelimo z zmesjo apna, ilovice ali saj v vodi. To belenje je koristno, ker prepreči razpokanje lubada in uniči mah in zalogo v njem.

Zdaj v marcu in aprilu je tudi ugoden čas za škropljenje dreves proti grintavosti (*fusicladium*), ki dela veliko škodo na sadju in listju. Od grintavosti obolelo sadje zadobi črne madeže, ki pri hruškah razpokajo in so zelo grenkega okusa. Škropi se s posebno pripravljeno tekočino. »Kalifanit« imenovano. To sredstvo, kakor tudi jeklene ščeti itd. dobite pri tukajšnji tvrdki »Vinoagraria«.

To so glavna pomladanska dela okoli sadnega drevja, katerih ne smemo zamuditi.

U.

Več ljudi je napravilo zdravje vsled zapravljenosti, nego vsled varčnosti.

Kdor zna varčevati, zna varovati tudi najdražji zaklad: zdravje.

Škodljivci na breskvah.

Breskev je sadna vrsta, ki ima sicer najmanjše število živalskih in rastlinskih škodljivcev, a ti škodljivci so tako škodljivi, da morejo ne samo onemogočiti celotno letino, temveč morejo uničiti v najkrajšem času tudi celotno drevo. Od tod izvira tudi tožba naših ljudi: »Pri nas uspeva breskev le 3—4 leta.« Večinoma pa je kmet sam kriv, ako odgovarja taka tožba resnici. To pa vsled tega, ker naši kmetje ne posvečajo nikakršne pazljivosti zatiranju škodljivcev, katerih glavni so naslednji trije:

Kodravost breskvovega listja.

Vzrok kodravosti je posebna gljivica, ki nosi znanstveno ime *exoascus deformans*. Kodravost opazimo na listih takoj spomladi. Iz listov se bolezen razširi na mladi les in na popovje, seveda vesten sadjar tega ne bi smel dovoliti.

Na listih se pokažejo zgrbančenost in nabuhline rdečkasto - rumene barve in te nabuhline povzročajo kodranje listov, od česar ima bolezen svoje ime. Posledica kodravosti je, da listi shirajo in odpadejo. Odpad listov povzroči zastajanje soka, vsled česar rastlina zastane v rasti. Umevno je, da na dervesu ne more ostati mnogo sadežev in da se isti ne morejo razviti, ker ne more rastlina brez listov pripraviti dovolj hrane. Nadaljnja posledica kodravosti je tudi ta, da se ne more razviti ne les in ne popovje, vsled česar ne moremo niti v naslednjem letu pričakovati dobre letine. Poleg tega nastopi kot posledica kodravosti tudi *smolika*, ki drevo popolnoma konča.

Kodravosti so podvržene vse lege zemlje in več ali manj tudi vse vrste.

Proti kodravosti uporabljamo z uspehom dve sredstvi, in sicer fizičino in kemično. Prvo obstoji v tem, da breskvovo drevo umno gojimo, da zamore boleznijo uspešnejše kljubovati. Kemično sredstvo je uporaba 3% raztopnine modre galice in apna (3 kg galice in 3 kg apna na 100 litrov vode.) Predno breskve posadimo, zmočimo gornji del v navedeni raztopnini. Korenin ni potrebno močiti, ker bi to ne imelo smisla. Stojčim odraščanim drevesom zmočimo s čopičem cela debelca, krono pa poškopimo s pomočjo navadne vinogradniške škropilnice. 3% raztopnino

modre galice in apna uporabljamo letno dvakrat, in sicer prvič v jeseni, ko je breskvam odpadlo listje, drugič pa meseca februarja, ali začetkom marca, predno se odpre cvetno popovje. Listje in cvetje ne prenese 3% raztopnine, temveč k večjemu le $\frac{1}{4}$ — $\frac{1}{2}$ %.

Ker prezimi gljivica (*exoascus deformans*) na skorji debla in vej, mora biti vsako mesto na deblu ali veji dobro zmočeno. Poleg tega moramo paziti tudi na to, da ne leže pod drevesi breskvove veje, ker bi njih gljivica zopet prešla na drevo.

Brez dvoma, bo tako zdravljenje imelo popoln uspeh le tedaj, ako ne bo v bližini nobenih breskvovih dreves, ki ne bi bila škropljena. Škropiti bi morali vsi kmetovalci in ne samo nekateri kot vrše vsi vinogradniki gotova dela, tako bi morali tudi vsi posestniki breskvovih dreves škropiti svoja drevesa. S škropljenjem uničimo trosse (seme) gljivice, na vsak način pa je potrebno uničiti tudi bolne liste, in zato moramo bolne liste obirati in sežgati.

Smolnika (*gummosis*.)

Vzroki smolike niso še popolnoma znani. Toliko je gotovo, da nastopi najrajše tam, kjer se posestniki ne bore proti kodravosti, kjer so vlažna, neprodurna in slabo obdelana tla, v splošnem, kjer nima breskvovo drevo dovolj življenjskih predpogojev, kjer je pomanjkljivo gnojenje itd.

Razločujemo dve vrsti smolnike in sicer belo in črno. Bela smolika nastopi pri velikih nalihivih po obrezovanju, tu pa tam tudi drugače, a ni zelo nevarna, ker se navadno kmalu izgubi. Drugače pa je s črno smoliko, ki povzroči največkrat predčasni pogin rastline. Najpoprej se pokaže kot majhne črne razpokline v skorji, izstopi pri vseh ranah in končno napade vse dele rastline kjer se pokaže črn sok, ki polagoma uniči rastlino.

Neposrednega sredstva proti smoliki še ne poznamo. Zato moramo uporabljati posredna sredstva, to se pravi smoliko onemogočiti. Onemogočenje smolike obstoji v tem, da se borimo proti kodravosti in da ustvarimo rastlini ugodne razvojne pogoje (obdelovanje, gnojenje itd.). Seveda moramo paziti tudi na to, da ne vzamemo

cepičev s takih rastlin, ki so podvržene boleznim.

V pomirjenje vseh gojiteljev breskev pa moramo reči, da smolika le redko nastopa pri breskvah, katerih lastniki so strokovno izobraženi, skrbni in pridni. Žalibog je takih posestnikov še vedno mnogo premalo, posebno pri nas in danes v povojnih časih.

Listne uši.

Neprijeten in trdovraten sovražnik breskovih nasadov so listne uši.

Gojitelj breskovega nasada skrbi za to, da so njegove breskve dobro razvite, ker le take breskve morejo zrediti mnogo in debelih okusnih sadov. Žalibog prekrizajo listne uši večkrat vse lepe račune.

Listnih uši je več vrst. Največkrat najdemo rujave in zelene in od teh zopet različne podvrste. Proti zelenim listnim ušem se moremo mnogo lažje boriti, kot proti rujavim. Listne uši ne nastopijo vsako leto v istem času. Navadno razsajajo v mesecu maju, a tudi prej in pozneje, kar zavisi od vremena in drugih predpogojev. Najrajše razsajajo v dolinskih legah, v brdih in na holmih mnogo manj in navadno tudi ne napadajo rastlin z močno rastjo.

Listne uši napadajo najrajše mlade liste in mlade poganjke. Posledica njih je podobna oni vsled kodravosti. Breskev zaustavi rast vsled česar rastlina trpi. Listne uši žive navadno v velikih kolonijah na spodnji strani listov, kjer se tudi zelo hitro množe. Listne uši srkajo sok iz podlage, katere se drže, in posledica tega je, da se listi zvijejo in so tako ušem še v varstvo.

Najuspešnejše sredstvo proti listnim ušem je 1% raztopnina tobačnega izvlečka z milom. V nekoliko mlačne vode raztopimo najprej 1 kg mila, in to raztopnino dopolnimo na 100 l, nakar pridodamo 1 kg tobačnega izvlečka, kot ga kupimo v drogeriji ali v glavnih zalogah tobaka. S tako pripravljeno raztopnino poškopimo vse one dele rastline, ki so napadeni od listnih uši.

Prvo škropljenje se mora izvršiti takoj, ko opazimo na drevesu zavite in ohromele vejice in liste. Škropljenje moramo ponoviti vsakokrat, ko se pokaže isti pojav. Ako so rastline že polne uši, uničimo iste zelo težko, ker bi morali uporabljati močnejšo raztopnino, s katero bi povzročili odpad listov.

Proti razmnožitvi listnih uši moremo uporabljati tudi lepilne pasove na deblu, katere pa bi morali tedensko spreminjati. Listne uši preidejo iz drevesa na drevo le potom mravelj, ki jih prenašajo. Ako niso lepilni pasovi sveži, mravlje zelo lahko iste prekoračijo prvič vsled tega, ker lepivo več ne drži, drugič pa vsled tega, ker nanesajo mravlje na cele lepivne pasove droben pesek, preko katerega lažje prekoračijo lepilni pas.

Lani je bilo zelo mnogo listnih uši, letos pa izgleda, da jih toliko ne bo, ker jih je mnogo uničila zima, še več pa njih različni sovražniki, kot košeniljke in nekatere muhe, katerih ličinke so očistile cele nasade od tega navidez majhnega, a v resnici zelo hudega škodljivca.

Voigtländer — ing. Rustja.

Ameriški sladki krompir.

Glede tega krompirja sem živel v čudni zmoti. Odkar sem prvič slišal o njem, sem vedno mislil, da je topinambura in ameriški sladki krompir enoinisto. Tako gotov sem bil tega, da sem mnogokrat pripovedoval, kako zelo čislana jed je na mizi Američana — topinambura, ki raste tu pa tam pri nas kot nadležen plevel. Šele članek gospoda ing. J. Rustje v lanski decembrovi številki Gospodarskega lista, mi je pokazal, kako daleč od resnice sem bil

s svojim domnevanjem. Takoj sem šel brskat po svoji knjižnici, da najdem še kaj o njem.

Tu so zdaj rezultati:

V knjigi »Farm Knowledge« (Kmetijsko znanje) sem našel o ameriškem sladkem krompirju sledeče:

»Sladki krompir, katerega pridelujejo v tropičnih deželah in v deželah toplega zmernege pasu, je rastlina, ki je sorodna vrtnemu slaku. Užiten del te rastline je

pravi koren in ne gomolj, kakor pri navadnemu krompirju. Barva korenovega olupka sega od svetlorjave do rdeče ali purpurne, barva mesa pa sega od blede citroneve do globoke rdečeoranžne. Sladki krompir je v južnih ameriških državah zelo važna rastlina, ker je izvrstno živilo za ljudi in živali. V severnejših krajih ne uspeva dobro, izvzemši če je sajen v zelo ugodnih legah. Cenzus iz leta 1909 kaže, da so tisto leto pridelali v Združenih državah 59,232.000 mernikov sladkega krompirja in jama. (Jam je vrsta sladkega krompirja. Koreni tega so mnogo bolj vodeni). Njive, ki so tiste leto bile zasajene s sladkim krompirjem, so merile skupaj 641.255 akrov. (En aker je 4000 kvadratnih metrov).

Pridelovanje. — Sladki krompir uspeva najboljšo v topli, rodovitni, malce peščeni zemlji. V prevlačni zemlji postanejo korenin dolgi in žilavi. Gnojenje z umetnimi gnojili ali s hlevskim gnojem daje lepe uspehe.

Njivo se najprej preorje kakor za druge sadeže. Nato se napravi po njej široke grebene, ki so okoli en meter — rajši več — oddaljeni drug od drugega. Sadike, ki jih pridelamo v toplih gredah iz starih korenov, sadimo po grebenih v razdalji 30 do 40 cm. Ko hitro se sadike dobro primejo, je treba začeti z okopavanjem grebenov, da se prepreči rast plevela. To je treba po potrebi ponavljati dokler rastlina toliko ne razraste, da okopavanje onemogoči.

V jeseni, ko mislimo začeti z izkopavanjem, najprej požanjemo zunanji del rastline. Izkopani krompir pustimo nekaj časa na njivi, da se osuši. Ako ga pošljemo takoj na trg, ga očistimo in odstranimo drobnejše izrastke. Če ga shranimo pa doma, moramo v ta namen imeti zgrajeno posebno shrambo, ker drugače krompir malo časa traja. Shramba mora biti suha, zračna. Krompir mora biti shranjen na policah kakor jabolka. Temperatura shrambe mora v začetku znašati okoli 30 stopinj Celzija, čez nekaj dni se jo lahko zniža na deset ali petnajst stopinj.

Toliko po knjigi Farm Knowledge. »Encyclopedia Americana« pa piše o sladkem krompirju sledeče:

»Sladki krompir je perenična, zeliščnata trta z gomoljastim korenem oz. koreni. Njeno botanično ime je »*Ipomoea batatas*« iz reda »*Convolvulaceae*«. Kje je njena prvotna domovina se ne ve, domnevajo pa, da izhaja od sorodne rastline »*Ipomoea fastigiata*«, ki je doma v tropični Ameriki. Ima okroglate ali voglate srčaste liste in gojena le redkokdaj napravi cvete ali seme. Cveti so podobni slakovim, le da so manjši. Gomoljasti koreni, ki se nahajajo pod krono rastline, so brez izrazitih očes. Sladki krompir so pridelovali domačini v Ameriki še pred prihodom Kolumba. Zdaj ga pridelujejo v velikem obsegu v mnogih državah toplega ali milega podnebja, zlasti v južnih državah, v Kaliforniji in ob vsej atlantski obali do države New Jersey. Povprečni letni pridelek presega 50,000.000 mernikov. Povprečni pridelek na aker (4000 m²) je od 200 do 400 mernikov. Pod zelo ugodnimi pogoji in z najskrbnejšim gnojenjem in obdelovanjem se v dobri letini pridelata tudi do 800 in celo več mernikov tega krompirja.

Sajenje gomoljev ali korenov sladkega krompirja direktno na njivo ne daje dobrih uspehov. Iz tega razloga sadijo gomolje zgodaj spomladi v tople grede, kjer napravijo mnogo odganjkov. Slednje se potem presadi na njivo, ko hitro se vreme uravna. Njiva mora biti prej globoko preorana in zbranzana. Najboljša prst je lahka, nekoliko peščena ilovica, ki ne sme biti prebogata v dušikovi rastlinski hrani, dasi tudi te ne sme primanjkovati. V težki zemlji gomolji radi razpokajo, kar je posledica neenake rasti in izpreminjajočih se pogojev vlage in suhosti. Zadostna množina vlage, topla lega in zadostno gnojenje so bistveni faktorji v pridelovanju sladkega krompirja. Okoli rastlin mora biti zemlja vedno prosta plevela in redoma okopavana dokler bujnost rastline same ne prepreči tega. V jeseni se gomolje izkopa in shrani. Mnogi načini shranjevanja sladkega krompirja so priporočani, a niti eden ni povsem zadovoljiv, ker gomolji zelo radi gnijejo. To je vzrok, zakaj je cena sladkemu krompirju v jeseni razmeroma nizka, od srede zime naprej pa stalno rase. S skrbnim in pravilnim načinom kopanja in shranjevanja

se ta nagib k gnitju znatno omeji. Naslednji način je priporočljiv:

»Z izkopavanjem je začeti predno začnejo gomolji »drugo rast«. V ta namen moramo izbrati jasen dan, ko je zemlja suha. Vse ranjene in ob kopanju poškodovane gomolje je treba takoj odbrati. Koši ali košare, v katere ga pobiramo, morajo biti obšiti znotraj z vrečevino, da se prepreči vsako opraskanje ali obdrgnjenje gomoljev. Shraniti moramo samo popolnoma zdrave in nepoškodovane gomolje. Ventilacija

shrambe mora biti perfektna. Krompir naj leži na policah, če ga pa stresemo na pod, mora biti ta popolnoma prost vlage.

Zemlja v toplih gredah, kjer pridelujemo sadike, mora biti za vsako leto druga. Sladkega krompirja ne smemo nikdar saditi na isto njivo dve leti zaporedoma. Šele vsako četrto leto se sme povrniti tja.

Tako postopanje bo bolj omejilo gnitje sladkega krompirja kot najdražja v ta namen zgrajena shramba.«

France Magajna.

Gojite sviloprejke.

Že lansko leto je »Gospodarski list« mnogo pisal o koristonosnosti sviloprejke. Kako se ta gojitev izplača, vedo najbolj oni, ki so se bavili z njo lansko leto, ker so prodali vsak kg bub (galete) za najmanj 28.— L, pa tudi za 34.— L.

Ako vpoštevamo današnje brezposelnost, pomanjkanje zaslužka in pomanjkanje dohodka sploh, na drugi strani pa vidimo visoke davke, visoke vsakodnevne stroške in izdatke, ako poleg tega upoštevamo, da imamo s sviloprejkami le 40 dni opravka in truda ter da je ta trud visoko poplačan, tedaj bi se moral roditi le en sklep v srcu onih naših kmetovalcev, ki

imajo že kaj murv, in sicer, da se pečajo z gojitvijo sviloprejk.

Zapomniti si pa moramo to, da je predpogoj gojenju sviloprejk zadostna količina murvinega listja. Ponekod so naši kmetovalci že začeli saditi nove murvine nasade, in ti kažejo, da razumevajo naše gospodarsko stanje in tok njega razvoja ter da so spoznali koristonosnost galete.

Vsakdo naj si zapomni, da brez murv, ni galete in človek se ne sme zanesti na to, da bo murvino listje kupoval.

Kdor želi naročiti seme od sviloprejk, je mora naročiti takoj in ne šele v zadnjem momentu.

Izvoz goriških črešenj.

Trgovina s črešnjami je bila l. 1923 v Gorici precej živa, in sicer je prišlo na trg glasom podatkov Goriške Trgovske zbornice nič manj kot 13.908 q, za katere so dobili kmetje nad 1.900.000 L. Najdražje so bile dne 6. maja, ko so jih plačevali po 600 L za q, najnižja cena je bila pa 40 L za q; srednja cena za črešnje je bila L 137 za q.

Črešnje so bile pokupljene večinoma za inozemske trge, in sicer jih je bilo odposlanih v inozemstvo 7645 q od katerih

v Nemško Avstrijo	2420 q
na Češko	700 q
v Jugoslavijo	80 q
v Ameriko	4445 q

Precej črešenj je bilo prodanih v Trst in tudi v druga italijanska mesta. Trgovina je bila živa predvsem z drugimi — bolj trdimi črešnjami (cepljence, Vipavke), katerih je bilo premalo na trgu in bi jih bilo mogoče prodati več.

Iz zgornjih števil je razvidno, da je bilo odposlanih v Ameriko nič manj kot 4445 q, pri katerih so nekatere tvrdke zaslužile tisoče. Te črešnje so bile odposlane v zažveplanem stanju. Upanje je, da se bodo tudi letos oglasili tuji trgovci za črešnje in prinesli v deželo kaj denarja.

Mnogi ljudje znajo denar prislužiti, ne znajo pa ga držati.

O porujavenju vin.

Letošnja bela vina kaj rada porujavijo. Navadno so najbolj podvržena tej napaki taka vina, ki so prevrela na tropinah, posebno pa če so bila napravljena iz gnilega grozdja. Kdor pušča vreti mošt na tropinah, naj večkrat na dan potisne vzdignene tropine pod mošt, da ne porujavijo na zraku in da ne postane vino preveč zaga-site barve.

Najboljše sredstvo, ki preprečuje porujavenje vina je kalijumbisulfit, ali pa tudi natrijumbisulfit. Pet do največ 7 gramov te soli zadostuje za en hl vina.

Če je vino le preveč porujavelo, ga moramo čistiti z želatino, ali špansko zemljo. Dvanajst do 15 gramov želatine na vsak hl zadostuje, ali pa 150—300 g španske zemlje.

Pri čiščenju vina z želatino postopaj tako-le: Vzemi odmerjeno količino čiste želatine in namakaj jo v loncu 24 ur v mrzli vodi. Vodo večkrat menjaj. Nato izlij vodo proč, vzemi iz soda toliko decilitrov vina, kolikor hl vina misliš čistiti in zlij ga v lo-

nec vrh želatine. Potem pristavi lonec k ognju in segrej vino do toplote, ki jo more zdržati roka. Pridno mešaj vse dokler se ne razstopi popolnoma vsa želatina. Nato vzemi iz soda večje vedro vina, zlij vanj razstopljeno želatino in dolgo mešaj, da se napravijo pene. Dobro služi v to svrhu tudi prelivanje vina iz vedra v vedro, držeč pri tem vedro visoko. Konečno dolij vino iz vedra v sod in vino v sodu pomešaj. Po preteku dveh do treh tednov bo vino čisto in lepe barve. Potem ga moraš pretočiti.

Da čiščenje z želatino vspè, mora imeti vino dovolj čreslovine v sebi. Vina, ki so vrela na tropinah imajo navadno dovolj čreslovine. Takim pa, ki niso prevrela na tropinah, dodamo pred čiščenjem z želatino, 15—20 gramov tanina na hl.

S špansko zemljo je pa čiščenje vina zelo enostavno. Vzemi iz soda vedro vina in strosi vanj špansko zemljo, pomešaj dobro in vse skupaj zlij v sod in ga pomešaj. Seveda, mora biti vino pred pomešanjem pretočeno. U.

Koliko vina pridelala Goriška.

Po podatkih Trgovske zbornice v Gorici je pridelala Goriška v l. 1923 194.000 hl vina, v l. 1922 pa 179.000 hl. Iz teh števil sledi, da je bilo pridelanih v l. 1923 15.000 hl vina več kot v prejšnjem letu. Vendar pa ne doseže niti letina 1923 srednje letine desetletja 1903—1912, ko je znašala 225.000 hl. Ta razlika je tudi razumljiva, ker je bilo med vojno uničenih mnogo vinogradov, ki danes še niso vspostavljeni, oziroma na isti stopinji, kot pred vojno.

Posamezni deli dežele so pridelali v letih 1922 in 1923 sledeče količine vina:

	l. 1922	l. 1923
Brda	24.200 hl	33.900 hl
Vipavska dolina	87.100 hl	94.400 hl
Kras	21.000 hl	17.000 hl
Zgornja Furlanija	15.600 hl	20.300 hl
Spodnja Furlanija	27.100 hl	24.400 hl
Okolica Gorice	4.000 hl	4.000 hl

Predstoječi pregled nam kaže, da je bila v l. 1923 v splošnem letina za mnogo boljša nego v l. 1922 ravnotako kot širom cele Italije.

Vinogradnike sicer razvesele obložene trte s sladkim grozdem in polne kleti žlahtnega vina, na kar je vinogradnik ponosen. Žalibog ni tako razveseljiv razvoj cen, posebno v zadnjem letu. Cena za vinogradnikovo vino je padla v enem letu skoraj na polovico, tako, da se mnogi vinogradniki vprašujejo, ali se jim še sploh izplača gojenje trt, toliko delo, nakup drage modre galice in žvepla itd. itd. Bodi temu tako ali tako, gotovo pa je to, da ni upravičena gostilniška cena 4.—L za l vina, ki jo zahtevajo gostilničarji v naših Gorah. Ako je bila upravičena pred letom dni, gotovo ni upravičena danes.

vsemu dobičku, bi se moral tudi gostilničar odpovedati vsaj vsaj neopravičenemu dobičku.

Podpirajte zadružništvo.

Z žalostjo se opazuje po deželi, kako malo zanimanja je za naše gospodarske organizacije, posebno pa med mladimi gospodarji in mladenči. Mnogo je vasi, kjer nima mladina prav nobenega smisla za organizatorično delo, še najmanj pa za gospodarsko. Tu pa tam najdemo sicer med mladino precej razumevanja, a žalibog je ta »tu pa tam« zelo redek.

Naše zadružne organizacije v povojnem času niso dosti cenjene in njihova koristnost je skoraj pozabljena, gotovo pa ne dovolj upoštevana. Dobili so se nekateri, ki so celo izrazili: Kaj pa je treba teh zadrug? Kdo jih potrebuje? Kaj jaz da bi se ukvarjal z zadrugo in celo požrtvovalno, zastonj? Tako in enako so govorili večkrat tudi razni ljudje, potem ko so si ustvarili dober gospodarski obstoj ravno s posojilom, ki so ga dobili pri domači posojilnici. In kolikim je pomagala domača posojilnica iz stiske, koliko jih je dobilo pri domači posojilnici posojilo po nizkih obrestih in brez stroškov, s čemur so se izognili prošnjam za posojila v bližnjem trgu ali mestu in izognili se istočasno različnim občutnim in nepotrebnim izdatkom?

Na vse te ugodnosti so naši ljudje pozabili in se žalibog niti ne zavedajo, kam lezemo v gospodarskem oziru.

Za nami je sedem debelih egiptovskih krav, za nami je kratka povojna doba, ko je ljudstvo bilo polno denarja. Vsak pridelek se je drago prodal, bile so razne podpore, kamor si se obrnil, si dobil denar. Danes je drugače. Nastala je brezposelnost, država, dežela in občina nakladajo visoke davke, pridelkov ni mogoče pro-

dati, ako jih nočete oddati za polovično ceno. Ljudstvo stoji nemo premišljajoč kaj bo. Oni, ki so si v debelih letih kaj prihranili, bodo črpali iz tega vira potrebnih sredstev za nadaljnje gospodarenje. Kdo pa naj pomaga drugim, ki si vsled bolezni ali vsled kakšnega drugega razloga niso mogli ničesar prihraniti? Ali naj dovolimo, da se naše gospodarstvo pogrezne za trideset let nazaj, ko je v vsaki vasi gospodaril oderuh. Danes sicer ne bo gospodaril povsod vaški oderuh, pač pa kakšna banka.

Prihaja doba, ko bo naše ljudstvo občutilo moč kapitala združenega v rokah posameznega kapitalista ali pa banke. Eden in drugi pa so brez srca, ki se ne ozirajo na potrebe, niso dovtetni za prošnje in jim je vse le denar. Kdo bo mogel kljubovati temu kapitalu, ako ne organizacija posamezno sicer slabih a v slogi močnih ljudi. V slogi je moč, pravi že stari naš slovenski pregovor. Ta sloga našega ljudstva se pa mora pokazati na gospodarskem polju ravno v močnem zadružništvu.

Zadružništvo uspeva tedaj, ako ga vodijo požrtvovalni ljudje, ki ne gledajo samo na svojo korist. Prežeti morajo biti s pravim duhom ljubezni do bližnjega in ne iskati na tem svetu plačila za svoj trud. Ljubezni do trpečega ljudstva, zavest, da si moramo sami pomagati in ne čakati na rešitev od drugod, razumevanje današnjih gospodarskih razmer in spoznanje, da lezemo v gospodarsko propast, ako se pravočasno ne zavemo in ne organiziramo, to naj bo gonilo pri našem delovanju na gospodarskem, zadružnem polju.

Ime „Hranilnica“ zadrugam prepovedano.

Ministrstvo za državno gospodarstvo je poslalo prefekturam naših krajev dopis glede naslovov naših denarnih zavodov. Na podlagi tega pisma so morali prefekti pozvati vse ustanove, ki nosijo v svoji tvrdki besede »Cassa di risparmio« ali po slovensko »Hranilnica«, naj poskrbe, da do 29. marca 1924 to besedilo nadomestijo z drugimi. Opozarjamo voditelje zadrug na čla-

nek »Hranilnica — Cassa di Risparmio« v zadnji številki.

Potrebno je torej, da vse zadruge, ki so po teh določbah prizadete, skličejo čim prej občni zbor v ta namen, da spremenijo tvrdko. Držati se je strogo določil lastnih pravil v kolikor govoré o *spremembi pravil*, ker gre tu za tako spremembo. Po večini vsebujejo pravila gledé tega posebne

določbe, n. pr. da mora biti ta točka izrecno napovedana v vabilu (dnevnem redu): koliko članov mora biti navzočih, da sme občni zbor o tem sklepati, s kakšno večino se sklepa o spremembi (po navadi z $\frac{2}{3}$). Ako pravila drugače ne zahtevajo, mora biti na občnem zboru navzoč vsaj deseti del članov, ki sklepajo z $\frac{2}{3}$ večino. Gledé dnevnega reda velja sploh zakonito načelo, da se na občnem zboru ne sme sklepati o predlogih, ki niso bili napovedani po dnevem redu, razen o predlogu, da se skliče izredni občni zbor z gotovim dnevnim redom.

Kakšna imena boste izbrali? Lahko je tam, kjer je samo ena posojilnica. *Naslov naj bo kratek*: Kmetška posojilnica v . . . . . ali Ljudska posojilnica v . . . . ., kjer je torej že Kmetška posojilnica, se bo dosedanja Hranilnica in posojilnica morala prekrstiti v »Ljudsko posojilnico«.

Pri tej priložnosti opozarjamo zadrugarje na to, da se morajo vedno točno držati registriranega imena. Tako se neka zadru-

ga včasih podpisuje »Konsumno društvo«, drugič zopet »Gospodarska zadruga«, tretjič pa »Kmetška zadruga« itd. To ne sme biti. Če se kličeš Janez Brencelj, ostaneš Janez Brencelj do smrti, če si na zakoniti način ne daš spremeniti imena. To je zelo važno! Načelstvo, ki ne ve imena svoje zadruge, ni vredno, da jo vodi.

Pri podpisovanju ne zadostuje samo besedilo: n. pr. »Kmetška posojilnica na Bregu« ampak je treba vedno dodati še: »*vpisana zadruga z neomejenim jamstvom.*«

Če že moramo tvrdko spremeniti, popravimo tudi stare izraze »registrovana« in »zaveza« in vpeljimo povsod enotnost v teh pristavkih.

Pečat mora odgovarjati *dobesedno* pri sodnji prijavitelju besedilu tvrdke! Kdor nima pečata, mora isto besedilo napisati. Pečat brez podpisov nima nobene vrednosti.

Podrobna navodila glede zapisnika občnega zbora in prijave sprememb dobite pri Zadrugi zvezi v Gorici.

Čebelarstvo.

Pomladna dela v čebelnjaku.

Le malo čebelnih družin umrje pozimi; največ jih pobere zgodnja pomlad. Kritični čas je od prvega poleta do prve obilnejše paše. Zato moramo v tem času posebno paziti na čebele.

V naših krajih menjajo po zimi mrzli dnevi s toplimi in čebele imajo večkrat priliko izleteti in očistiti se blata. Zato pri nas ni tako pogosto driska, kakor v mrzlejših krajih z dolgo in hudo zimo. Vendar spomladi, ko nastane dolgočasno toplo in deževno vreme, ne morejo čebele včasih cele tedne opraviti svoje potrebe in obolijo vsled tega večkrat na driski. Posebno nevarno je, če imajo čebele kristaliziran med v panju. Na driski obolele čebele imajo nadut zadek in ker blata ne morejo več zadrževati, ponesnažijo panj zlasti v bližini žrela. Mnogo čebel umrje vsled te bolezni in od nje postanejo večkrat žrtev cele družine. Ta bolezen preneha, če čebele lahko izletijo in se pri tem očistijo blata.

Zelo škodljiv, zlasti spomladi, je prepih v panju. Čebelne družine na prepihu se spomladi nikakor ne morejo opomoči; vsak dan je manj čebel v panju. Zato varujte vaše čebele pred prepihom.

V zgodnji spomladi ne svetujem nobenemu, da panje odpira in čebele vznemirja. Šele v marcu enkrat in sicer le ob toplem dnevu, je prečistiti pod v panju od mrtve in druge nesnage. To delo se opravlja v Znidaršičevem panju z majhno železno grebljico. Teh odpadkov pa se ne sme meniti nič tebi nič vreči v smeti, ampak se jih mora pazljivo prebrskati, ker se v njih najde marsikaj, kar nas lahko podučijo o stanju čebelne družine v panju. N. pr.: Če najdemo v njih morda mrtvo matico, smo lahko gotovi, da družina nima matice; če pa najdemo v odpadkih kristaliziran med, trpijo čebele morebiti na žeji. Po dokončanem delu, ki ga moramo kolikor mogoče naglo izvršiti, moramo hitro zapreti panj, da se zalega v njem ne prehladi.

Spomladi čebele lahko tudi špekulativno pitamo. To špekulativno pitanje je pa zelo riskantno. Zato naj ga neizkušeni začetniki rajši opustijo. Kdor pita špekulativno na pomlad, naj to nikakor ne dela prezgodaj. S prezgodnjim špekulativnim pitanjem si lahko več škodi, kakor koristi. Če je zgodnja pomlad lepa in imajo čebele že nekaj paše, špekulativno pitanje ni potrebno, ker donos iz paše dovoljno draži matice k polaganju jajčic.

Kakemu začetniku in včasih tudi izkušenemu čebelarju se pripeti, da čebele na pomlad nimajo dovolj meda in vsled tega trpijo glad. V tem slučaju, jim pomagamo na ta način, da jim čimprej ob toplem vremenu podamo potrebnega medu. Najboljši način dodavanja medu je ta, da ga dodamo v satovju. Seveda, moramo vložiti sat prav blizu gnezda, ker ob mrzlem vremenu čebele ne morejo preiti iz sata na sat.

Konečno svarim vse čebelarje, ki so imeli čez zimo panje v slamo zavite, naj te slame nikakor pred koncem aprila ne odstranijo, ker utegnejo drugače prizadeti veliko škodo svojim čebelam. U.

Krmljenje čebel.

Čebele krmimo ali vsled potrebe ali vsled posebne koristi (špekulativno). Potreba nastane ko pohaja zaloga medu čebelam. Kdor je pravilno uzimil čebele, in jim pustil okoli 8 do 10 kg medu na panj, ta je lahko brez skrbi. Drugače jim je pa treba pravočasno hrane dostaviti, zlasti od meseca februarja dalje; ta čas namreč prično čebele zastavljati zalego, in zato rabijo hrane. Za krmljenje čebel je brezdvomno najboljši med, katerega zredčimo tako, da vzamemo 1 kg medu in 1 l vode. Vendar se splošno odsvetuje gozdni med, ki povzroča grižo čebelam.

Spomladi lahko krmimo brez škode s sladkorjem, istotako na 1 l vode 1 kg sladkorja. V tem času dobijo namreč čebele na cvetlicah obnožino. Ta vsebuje mnogo dušika, katerega rabi čebela pri invertiranju sladkorja, t. j. kadar spreminja čebela v svojem želodcu sladkor v med.

Priporoča se naj se v sladkorno vodo vlije nekaj vinske kisline in sicer na 5 l sladke vode 1 žlico vinske kisline, to pomaga tudi proti griži.

Krmljenje naj se vrši proti večeru, da se izognemo ropanja. Pri tem je treba skrbeti, da ne pride v panj preveč mrazu. V posodo naj se dene nekaj bilk slame, da se čebelice ne potope. Da ne privabi duh medu roparic, svetovati je, da se poprej namaže pod brado panja s petrolejem, lizolom ali česnom. Tudi naj se vhod v panj tesno zoži ali z ilovico, ali z lesom tako, da zamorejo le posamezne čebelice izletavati.

Špekulativno pa krmimo čebele, kadar hočemo doseči večji razvoj čebel, ali večji donos. Znano je, da čebela, čim več ima medu, tem bolj razširja svojo zalego in tem hitreje se množi. Za čebelarja je najbolj važno, da ima najbolj razvito čebelno družino takrat, ko je glavna paša. Ker pa rabi navadna čebela za svoj razvoj 21 dni, je prav, če se špekulativno krmi približno mesec dni pred glavno pašo. Kjer je glavna paša sadno drevje, ki cvete koncem marca, začetkom aprila, se špekulativno krmi konec februarja. Kjer je glavna paša akacija, ki cvete okoli 20. maja, se krmi koncem aprila. Po glavni paši je pa treba, da se skrči zalega, vsled tega je prav, če se čebelam v gotovi meri odvzame med. Vendar skrben čebelar bo, ko neha prva glavna paša, prepeljal čebele na drugo pašo. Toda o tem ob drugi priliki. L.

Plesnoba na satnikih.

Odkod izvira plesnoba na satnikih? Svoj izvor ima gotovo v vlagi. Tu je pa dvojno mogoče: ali da prihaja vlaga od znotraj ali od zunaj. Od znotraj prihaja vlaga na satnike, če ni dobro preskrbljeno za zračenje panja. Tudi v zimskem času, ko imamo čebelno družino lepo toplo zapaženo, biti mora v panju primerna ventilacija. To dosežemo, če imamo zapažene čebele s slamnatimi blazinicami. Ni dobro, če so okenca ali vratca trdno zaprta s steklom. Radi ventilacije se bolj priporočajo zapirala z žično mrežo. Večkrat pa povzroča plesnobo lega panja, če leži preveč ob zidu, ali ob kraju, izpostavljenim vlagi.

Tu je treba panje od zidu dobro izolirati ali z lesom ali z znanim papirnim preparatom.

Na spomlad je treba na vsak način plesnobo iz satnikov odstraniti, da je čebelice ne raznesejo še po drugih satnikih.

Najboljše se očistijo plesnjivi satniki z gorko vodo, s ščetjo ali s čopičem in se polože potem na sonce, da se posuše. Če se je plesnoba pregloboko zajedla, je najboljša da dotični del satnika odrežemo in odstranimo.

Proti mravljam.

Ne mala nadlega so za čebelarja mravlje. S svojo znano pridnostjo znesejo lahko v kratkem času veliko količino medu iz panja. Kako se jih ubranimo?

Najbolj gotovo sredstvo je modro in vsestransko skrbno zavarovan čebelnjak. Panji naj se postavijo na podlago, ki je dobro odločena od vseh strani od zemlje. Nekateri si napravijo kanalčke okoli stebrov (n. pr. iz cementa) na katerih stoji čebelnjak, ali pa na katerih počivajo panji. V kanalčkih mora biti neprestano voda, ki zabranjuje mravljam dohod v čebelnjak.

Še bolj priprosto sredstvo je, ako namažemo stebre čebelnjaka okoli in okoli s smolo ali z »dendrinom«. To sredstvo se lahko kupi v drogeriji. Istotako naj se zastražijo dohodi, kjer imamo shranjen med. Mravlje koj zasledijo sladko zalogo in jo nam lahko, če ne odneso, pa pokvarijo, ker se jih v medu prav mnogo potopi. Priporoča se tudi v prah zdrobljen sladkor, pomešan z naftalinom ali z boraksom. Mnogi so mravlje odpravili z galunom; zdrobljen prah se potrosi po dohodih in okoli panja.

L.

Pozor na satnike.

Velik zaklad za čebelarja so čeli, lepo izdelani satniki, ki jih je skrbno spravil v jeseni za prih. pomlad. Le paziti je treba, da se v vosku ne zareda molji, ki utegnejo uničiti vse satovje. Zimski mraz je vosek lepo ščitil. Skušnja potrjuje, da se satniki lepo ohranijo, če so zaviti v časniški papir. Duh tiskarskega barvila uspešno odganja molje. Dobro je tudi, če so satniki spravljani na zelo zračnem kraju, kjer je neprestano preprih. Ko se bliža pomladni čas in ž njim toplejši dnevi, postaja nevarnost za satnike čimdalje večja. Priden čebelar jih bo često, če ne vsaj enkrat na mesec, temeljito požveplal. Proti voščenim moljem ali vešam priporočajo veščaki tudi terpentinsko olje ali preparat »Tetrachloruro«. V Gorici se dobi pri Christofoletiju (na Travniku). V polnem času dobro služi listje paradiznikov kakor tudi orehovo perje.

L.

Barvanje panjev.

Dokazano je, da je čebela posebno do-
vzetna do barv. To je čebeli potrebno, da lažje obletava cvetlice, na katerih nabira cvetlični prah in nektar. Da lažje poišče svoj dom se priporoča barvati panje. So pa nekatere barve take, da se lahko zamenjajo z drugim, tako se je ugotovilo, da čebela rada zamenja rudečo barvo s črno. Vsled tega se priporoča za panje sledeče barve: modro, rumeno, črno, belo.

L.

Vprašanja in odgovori.

Vprašanje št. 11. Ker že leto dni ne dobimo v Gorici čebelarskih potrebščin, prosim, da mi naznanite kake druge tvrdke, ki se pečajo z izdelavo ali razprodajo čebelarskih potrebščin.

Odgovor: Išcite odpomoči pred vsem pri domači čebel. zadrugi. Le na zahtevo čebelarjev, ki so ob enem člani ene ali druge zadruge, učlanjene v naši »Zadružni zvezi« v Gorici, bi lahko zanje Z. z. ustvarila lastni čebelarski oddelek.

Med tem se lahko v slučaju potrebe — obrnete na zalogo »Čebelarskega društva za Slovenijo« v Ljubljani v Jugoslov. knjigarni. — Druge nam znane tvrdke so: »Società apicoltori« Udine (via porta Gemona). — Ditta C. Ferucci & F. I. fabbrica meccan. di materiale apistico San Severino (Marche). — Fratelli Grilli, premiato stabilimento di apicoltura Firenze (via Ghibellina 100).

Vprašanje št. 12. Slišal sem in tudi čital, da je italijanska čebela (pasma) večja kot kranjica in da vsled tega dela celice satovja večje. Radi tega baje tudi satnice večje izdelujejo v stari meji kraljestva. Če pa damo te našim čebelam, delajo nepravilne celice. Ali bo to držalo?

Odgovor: Italijanska pasma (Apis m. ligustica), ki je po ugotovitvi Fr. Vogela nastala iz križenja med troti nemške pasme in matico egipčanske pasme, ni prav nič večja od naše. Njena dolgost znaša 12 do 15 mm in širokost 4 mm. Zdi se le večja, ker ima 3 obročke rumeno pobarvane. (Prim. Pf. A. Ludwig: Unsere Bienen I, 142). Celica navadnih delavk je globoka 14 mm in široka 5.2 mm. Satice naše mere se prav lahko rabijo za ital. pasmo in satnice izdelane za ital. pasmo tudi za čebele naše pasme. Dokaz temu je Rietschljev stroj za izdelavo umetnih satnic, ki se z istimi merami uporablja v Italiji kakor na Nemškem in pri nas.

Vprašanje št. 13. Ali more država vzeti občinsko zemljo?

Odgovor: Gotovo, ravnatoko kot vsako drugo, seveda le proti odškodnini in v javno korist.

Vprašanje št. 14. Kako bi bilo najboljšo izkoriščati občinsko zemljo?

Odgovor: To je zamotano vprašanje. V splošnem opažamo, da je občinsko zemljišče ravnatoko kot cerkveno zelo zanemarjeno. Kdor more, ta zemljo bolj izkorišča. Gnoja tako zemljišče redkokedaj dobi. V Vipavski dolini je v splošnem občinska zemlja razdeljena na posestnike. Nekateri gospodarijo z dodeljenim jim zemljiščem tako vzorno, da zaslužijo pohvalo; drugi seveda narobe.

Ponekod, posebno v nemških Alpah so uredili iz občinskega zemljišča vzorne pašnike, ki jih imajo v najemu živinorejske zadruge. V drugih krajih so zasajeni lepi gozdovi, iz katerih prodaja občina les, da z izkupiščkom krije stroške itd.

Rešitev tega vprašanja je torej več, a vedno mora biti le eden gospodar, pa naj bo občina ali posameznik. Na noben način pa ne sme biti občinsko zemljišče dostopno vsem občinarjem, ker tako bo gotovo zemljišče stalo popolnoma zastonj in ne bo koristilo nikomur.

Mnogi ljudje znajo trpeti za denar; mnogi pa tudi po nepotrebem in po neumnem trpijo, ker denar zapravljajo.

Tržni pregled.

Žita: Italijanski in inozemski trg žit, predvsem pšenice, kaže tendenco nekoliko navzgor, cene nekoliko rastejo. Do katere višine bodo zrastle, je vprašanje in tudi vzroki dviganja cene niso prav razumljivi. Mogoče tiče v zmanjšani površini posevov, predvsem jesenskih, ki so se po poročilu Mednarodnega poljedelskega urada v Rimu skrčili za okoli 5%. Cene so sledeče za 100 kg:

Milan:

italijanska pšenica	101—105 L
inozemska	106—107 L
koruza	87—89 L
oves	86—90 L
rž	80—82 L
ječmen	105—115 L

Približno enake cene so tudi na drugih italijanskih trgih. Pri pšenici vidimo, da je

cena domače pšenice dosegla ceno inozemske. Oves se je v splošnem podražil, a v drugih mestih je cena nižja, kot na milanskem trgu.

Živina: Kljub temu, da uvozijo v Italijo zelo mnogo zmrznjenega argentinskega mesa, katerega prodajajo v vseh italijanskih mestih (tudi v Gorici in v Trstu) in vsled česar je konsum svežega mesa znatno padel, se cena klavni živini drži.

Cene za kg žive teže so sledeče:

Milan:

voli 1. vrste	5.80—6.30 L
voli 3. vrste	3.50—4.60 L
krave 1. vrste	5.10—6.— L
krave 3. vrste	3.—3.80 L
teleta 1. vrste	8.70—9.50 L
teleta 3. vrste	7.—7.60 L

Cene pitanih prašičev so v zadnjem času nekoliko padle, a so v Milanu še vedno nad 8.—L za kg žive teže. Širom cele Italije so mlečni prašiči (mladi, od sisa) precej dragi.

Krma: V pomladnem času bi morala biti cena grobi krmi najvišja, a letos cena ni zrastle. Trg je sicer nekoliko bolj živ, kot je bil, a ni one živosti, ki so jo pričakovali lastniki velikih zalog. V Milanu je seveda cena senu najvišja in doseže 55—60 L za q prvovrstnega sena. V ostalih delih države so cene znatno nižje in dosežejo na mnogih krajih komaj 25 L, v Vidmu 30—39 L. Slama je širom cele Italije bolj po ceni, kot seno, samo v Gorici ne, kjer je slama enaka v ceni ali pa še dražja kot seno. Seno ima ceno 25—30 L.

Maslo je po Novem letu padlo za okoli 2 L pri kg. Proda se ga lahko. Najdražje je v Rimu, kjer stane kg 20—22 L, po nekaterih krajih pa je tudi po 14—15 L.

Vino: V splošnem nič novega na trgu. Širom cele Italije je trgovina mrtva, kolikor toliko živa je v Pijemontu in v Siciliji.

V naši deželi so nekatere vasi v Brdih prodale že ves svoj pridelek, v Vipavski dolini gre pa bolj počasi, akoravno gre iz

nekaterih vasi precej vina v Trst. Cena v Vipavski dolini je od 90—120 L za hl.

Umetna gnojila: Trgovina s tomaževo žlindro je zaključena, povpraševanje je zelo majhno. Bolj živa je trgovina s superfosfatom, posebno pa s čilskim solitrom, katerega vrednost so kmetovalci spoznali. Cena na vagone je za superfosfat okoli 25 L franko tvornica, za čilski soliter pa za vagone 132 L franko ladja, pri nas na drobno 140—150 L za q.

Modra galica (italijanska) bo za okoli 20—30 st. pri kg cenejša kot lani in stane na vagone okoli 2.25, na drobno pa okoli 2.40. **Žveplo** ima isto ceno kot lani. Angleška modra galica stane okoli 2.50—2.60 franko Genova.

Krompir se v zadnjem mesecu ni podražil, akoravno ga že ponekod sade. Cena v Italiji se drži okoli cene 45—50, v Gorici okoli 48—52.

Perutnina okoli 10—14 L po kg žive teže.

Cene v splošnem: Po statistiki trgovske in obrtne zbornice v Milanu so postale tekom meseca januarja vse življenske potreščine za okoli 1¼ dražje, napram januarju l. l. pa za 3¼.

Kaj delamo v mesecu marcu.

Na njivi imamo v tem mesecu zelo mnogo dela. Voziti moramo gnoj, istega razdeljevati in podorati oziroma podkopati. Tu pa tam vidimo, da kmetje pripeljejo gnoj na njivo in ga puste v takem stanju, kot je padel iz koša. Na tem kupu ostane toliko časa, dokler ga kmet ne spravi pod zemljo. Na kup gnoja lahko pada dež, lahko brije okoli njega veter itd. Brez dvoma izgubi tak gnoj zelo mnogo koristnih snovi, predvsem mnogo amonjaka, ki je v domačem gnoju največ vreden. Potrebno je, da bi vsak kmet potresel na gnoj, ko ga pripelje na njivo, nekoliko zemlje, ker le tako bo vlovil amonjak — dušik —, drugače bo izginil. Kmetovalci! Vi ne smete tega samo čitati, temveč tako tudi ravnati.

Sedaj je čas, da pomagamo ozimnemu žitu z navrhnim gnojenjem s čilskim so-

litrom. To delo je pri nas še malo znano, a se visoko izplača.

V tem mesecu sejemo jara žita, kot pšenico, oves in ječmen, sadimo krompir in začnemo s setvijo koruze. Sedaj tudi sejemo deteljo med ozimino, ako tega že nismo storili.

Na senožeti moramo zravnati krtine. Železne grablje so za to delo zelo pripravne. Izvršimo sedaj to delo, da se ne bo ob košnji maščevalo s tem, da si zlomimo ali pošteno skrhamo kakšno koso, kar privleče na dan tudi kakšno grdo kletvico. Senožeti katerih nismo gnojili s tomaževo žlindro, moremo sedaj pognojiti s superfosfatom, ki letos ni drag. Gnojenje s superfosfatom se gotovo visoko izplača.

Ste li prečistili senožeti, ste odstranili nepotrebno kamenje in še bolj nepotrebno trnje? Ako tega še niste storili, storite nemudoma.

V v i n o g r a d u nadaljujemo opravila iz prejšnjega meseca. Trte obrezujemo, jim stavimo kole, jih privezujemo, podsajamo nove. Marsikdo podsaja necepljene evropske trte, ker misli, da je trtna uš popolnoma zginila in da se je ni bati; taki ljudje se puste zapeljati od tega, da vidijo mnoge stare, necepljene trte, kako lepo rode. Vse naše vinogradnike opozarjamo na to, da trtna uš iz Italije ni zginila, ter da je v Italiji zelo mnogo zaraženih mest, med drugim celo v naši bližini, posebno v Lombardiji in tudi ponekod v Istri.

V s a d o v n j a k u moramo prečistiti vsa sadna drevesa; še je čas, a ne odlašati s tem opravilom, ker sedaj se delo množi. Suhe, polomljene in nepotrebne veje moramo odžagati z dobro žago. Če le mogoče, ne odstranjujemo debelih, zdravih vej, ker se rana težje zarase, ako pa moramo tudi tako vejo odžagati, potem jo odžagamo takoj ob deblu in jo zamažemo s cepilno smolo. Vešči sadjarji ne žagajo nikdar debelih vej, ker vzgoje le toliko vej in na onih mestih, kjer so potrebne. Čepi ali štori na sadnem drevju kažejo neveščega sadjarja.

Sedaj je tudi čas, da obrezujemo mlado drevje in odstranimo vse mešičke, ki bi se slučajno še nahajali na njem.

V tem mesecu zasajamo mlado sadno drevje, ako tega še nismo storili. Letos se opaža da pokupujejo naši kmetovalci sploh zelo mnogo sadnih sadik. Skoraj vsi razsadniki so razprodali vse razpoložljivo blago. Veliko je povpraševanje po breskvah in marelicah, posebno od strani kmetovalcev iz Vipavske doline in Brd, kar je tudi pravilno. — Glede sajenja pripomnimo samo to, da ne sme sadika imeti več vejic, kot korenin. Vejice in korenine naj bodo v soglasju, to se pravi enako. Mlado drevje pripnemo h kolu, v jeseni pa trčno privežemo. Drevja ne smemo saditi pregloboko.

V tem mesecu je tudi najprimernejši čas za cepljenje. Cepiče moramo vzeti od dreves, ki so že rodila in katerih dobre lastnosti poznamo.

V v r t u imamo v tem mesecu zelo mnogo dela in bi lahko imenovali ta mesec »vrtnarski mesec«. Zemlja mora biti prevržena in pognojena. Sejati moremo sedaj rdečo peso, korenje, zelje, solato, krompir itd. Od vrtnarstva ne bomo imeli nikdar

pravega dobička, ako ne bomo upoštevali, katerih snovi potrebuje posamezna rastlina. Enako gnojiti vsem zelenjadnim rastlinam, ni pravilno, ker dobi ena rastlina preveč ene snovi druge pa premalo. V tem oziru si zapomnimo, da potrebuje vsa ona zelenjad, ki nam daje predvsem liste, močnega gnojenja z dušičnatimi gnojili, ono zelenjad, od katere zahtevamo sadeže nad zemljo, moramo gnojiti predvsem s fosforinami gnojili; zelenjad, ki daje glavni dohodek pod zemljo, potrebuje pa predvsem kalijeve umetne gnojile.

Važno je tudi zatiranje raznih škodljivcev in lansko leto je vsled tega ne samo vrtnarstvo, temveč sploh vse kmetijstvo trpelo zelo ogromno škodo.

H l e v u moramo posvetiti precejšnjo pazljivost, posebno v zgodnji pomladi, ki je navadno spremenljiva. Hlev naj bo odprt samo v toplih urah dneva, potem pa zaprt. Sploh naj se pazi na enakomerno hlevsko toploto, da se živali ne prehlade.

Paziti moramo na slinavko in parkljevko (glej Gosp. List 2 št.). Svinjam moramo privoščiti mnogo svežega zraku, mnogo gibanja, ker se na ta način najlepše razvijejo. V mladosti naj se svinje gibljejo, v jesenskem času pa pravilno krmijo v nepremrzlem svinjaku.

V k l e t i. Mesec marec je mesec, ko se v drugo pretoči vino, tudi ono, ki smo ga pretočili meseca decembra. Pretakanje je potrebno, da odstranimo ono drožje, ki se je vsled zime izločilo iz vina.

Na vsak način moramo pregledati večkrat naše vino, da ne bomo kedaj razočarani.

N a d o m u. Od 1.—8. t. m. so razobešeni na občini dodatki k direktnim davkom (hišni, zemljiški in dohodninski).

Ste si nabavili superfosfat in čilski soliter?

Ste si zagotovili modro galico in žveplo? Ako še niste, storite to kmalu.

1924 HROŠČEVO LETO.

Izgleda, da bo letošnje leto pravo hroščevo leto. V nekaterih državah so že država, dežele in občine pridno na delu, da zatrejo tega velikanskega škodljivca in bi bilo samo koristno, ako bi naše občine že sedaj mislile na to, kako bi najuspešnejše odpravile to golazen.

Pozor kmetovalci!

Odprl sem v Gorici, Via Carlo Favetti šte. 6 (nasproti Narodne tiskarne) kmetijsko in vinarsko agencijo pod imenom:

„VINOAGRARIA“

Pečal se bom s posredovanjem prodaje vin in drugih pridelkov v inozemstvu, prekrboval bom združnim in zasebnim obratom, kakor žganjarnam, mlekarnam, kletem i. t. d. potrebne potreščine in stroje, nakupoval bom grampo, popravljaj bolna in pokvarjena vina, oziroma bom dajal nasvete ter prodajal razne kmetijske potrebščine, kakor škarje, cepilne nože, žagice iz svetovnoznane nemške tovarne Kunde, cepilni vosek, ličje, trakce za cepljenje trt, cevi iz gumija, ebulijoskopi i. t. d.

Blago prvovrstno - cene konkurenčne!

Kdor kupi pri meni potrebščine za cepljenje sadnih dreves, temu dam zastonj nekaj cepičev najboljših sadnih vrst. Sprejemajo se naročila za seme sviloprejk (kavalirjev).

Just Ušaj, oenotehnik

Najpristnejša domača vina dobite vedno pri

Vinarski Zvezi v Gorici

(Via Mameli št. 8 pri stari gimnaziji)

Podpirajte lastnega kmetovalca!

Stara znana gostilna „**PRI ČRNEM ORLU**“

Via S. Giovanni št. 6

toči pristna domača vina: briško rebulo, vipavsko belo in črno vino ter kraški teran. — Izborna kuhinja. — Dvorana za zboravanja in dvorišče za krogle.

FIEGL IVAN.

*****

Elija Čuk Gorica Stolni trg

Šivalni stroji „Original Titan“, „Pfaff“ jamčeni 30 let. Dvokolesa „Bianchi“ in „Altena“. — Velika zaloga orožja in streliva in posameznih delov zgoraj imenovanih strojev. Lastna delavnica.

*****

G. CARLOTTO — GORICA

Piazza Cavour (ex P. Duomo) Stolni trg 3.

Izbrana vrtnarska, poljedelska in travniška semena. Zaloga žita, umetnih gnojil in raznih sredstev za uničevanje rastlinskih škodljivcev in bolezni.

Katoliško tiskovno društvo

- - vpisana zadruga z omejenim jamstvom - -

Gorica, Riva Piazzutta šte. 18

V Gorici, v januarju 1924.

Knjigarna K. T. D. v Gorici, Via Carducci št. 2

„Zadružna tiskarna“ v Gorici

Knjigoveznica (E. Bednarik) } v G. (Riva Piazzutta 18

Mladika (družinski mesečnik) }

Svečarna (J. Kopač) v Gorici, Via Carducci št. 2-4.

Telefon št. 253

P. n.

Z velikim zadoščenjem ugotavljamo, da so si podjetja našega K. T. D. pridobila polno zaupanje vseh slojev našega ljudstva.

Bodite uverjeni, da se bo K. T. D. vedno pokazalo vredno tega zaupanja.

Saj so se njegovi člani, med katere štejemo naše najodličnejše kulturne delavce, že pri ustanovitvi v zadružni pogodbi odrekli vsaki udeležbi pri morebitnih dobičkih, tako da je vsaka sebična tendenca popolnoma izključena. Pač pa se ves dobiček podjetij uporablja v kulturne namene, kakor to določajo pravila.

Zato Vas vabimo in prosimo, da se tudi v bodoče poslužujete naših podjetij:

Knjigarne K. T. D. - Via Carducci št. 2,

Zadružne tiskarne - Riva Piazzuta št. 18,

Knjigoveznice (E. Bednarik) - Riva Piazzutta št 18,

Svečarne (J. Kopač) - Via Carducci 2-4.

Z odličnim spoštovanjem

Načelstvo K. T. D.